

It is investigated that the term "virtual" is recognized by a plurality of meanings. The concept of "virtualization" is broader in its meaning than "digitization". There are two aspects to virtualization: the representation of a resource, an object in the information space by means of special software and computer technologies, and virtual (unrealistic) growth.

It is summarised that virtualization of the world financial market is a transition to the information environment of functioning (cyber space) of the global financial market; development of digital infrastructure of the market due to the large-scale implementation of telecommunications, information, computer technologies and systems in the operational activities of the markets.

Key words: virtualization, digitalization, global financial market, globalization

УДК 339.74:332.135

А. А. Василенко

ПЕРСПЕКТИВИ ВАЛЮТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ЄАВТ

У статті розглянуто етапи розвитку інтеграційних процесів між країнами Європейської асоціації вільної торгівлі у валютно-фінансовій сфері. Досліджено особливості здійснення валютного регулювання в країнах-членах цього об'єднання. Виявлено причини, через які об'єднання ЄАВТ тривалий час лишається на етапі зони вільної торгівлі. Запропоновано подальші можливі сценарії розвитку зазначеного регіонального об'єднання в світовому економічному просторі з урахуванням фактору глобалізації та визначено напрями валютно-фінансової інтеграції країн ЄАВТ.

Ключові слова: валютне регулювання, регіональна інтеграція, оптимальна валютна зона, Європейська асоціація вільної торгівлі.

DOI 10.34079/2226-2822-2019-9-18-23-32

Постановка проблеми. Однією з характерних особливостей розвитку світового господарства на початку ХХІ сторіччя є розвиток процесів регіоналізації. Створюються нові інтеграційні об'єднання, змінюється склад та глибина інтеграції існуючих об'єднань, проте у будь-якому разі їх головна мета полягає в тому, щоб посилити взаємодію в усіх сферах міжнародних економічних відносин між країнами, що їх утворюють, та завдяки цьому забезпечити конкурентоспроможність об'єднання на світових ринках, а також супутнє зростання добробуту населення, яке мешкає в рамках даних об'єднань. Сучасні міжнародні економічні відносини неможливо уявити без валютно-фінансової складової, яка не тільки сприяє здійсненню обміну товарами та послугами, але й супроводжує міграцію населення, транскордонне переміщення позикового, спекулятивного та підприємницького капіталу. Одним з прикладів об'єднань, яке на даний час є найбільш інтегрованим об'єднанням світу у валютно-фінансовій сфері, є Єврозона. Окрім неї в Європі існують й інші об'єднання, що знаходяться на значно нижчих рівнях інтеграції, одним з яких є Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), яке вже майже 60 років залишається на етапі «зони вільної торгівлі». Отже, актуальним завданням є виявлення причин такого стану, а також визначення подальших сценаріїв розвитку інтеграційних процесів у валютно-фінансовій сфері в даному об'єднанні з урахуванням фактору глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку процесів регіональної інтеграції у валютні сфері та формуванню оптимальних валютних зон присвячено велику кількість публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як С. Боринець, Т. Шемет, Д. Казарінов, А. Пінчук, Р. Манделл, Р. МакКінен, Б. Кенен та інші. Водночас, дослідження здебільшого носять теоретичний характер або стосуються об'єднань, які вже мають досвід валютно-фінансової взаємодії. Разом із тим, можливості, доцільність та перспективи розвитку інтеграції у валютно-фінансовій сфері між країнами Європейської асоціації вільної торгівлі наразі залишаються поза увагою науковців.

Мета статті. Метою статті є на основі дослідження розвитку процесів регіональної інтеграції країн Європейської асоціації вільної торгівлі у валютно-фінансовій сфері виявити причини затримки інтеграції на етапі зони вільної торгівлі та визначити перспективи подальшого розвитку валютно-фінансової інтеграції країн об'єднання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейська асоціація вільної торгівлі (European Free Trade Association – EFTA) – регіональне об'єднання в Європі, яке було утворено у 1960 році, а станом на середину 2019 року знаходиться на етапі зони вільної торгівлі та включає Ісландію, Ліхтенштейн, Норвегію та Швейцарію (таблиця 1) [15].

Асоціацію було створено як альтернативу для країн, які не мали бажання приєднатися до Європейського союзу. Основна мета об'єднання – створення сприятливих умов для вільного обміну товарами та послугами, а також посилення економічного співробітництва між її учасниками як в межах Європи, так і в усьому світі.

Таблиця 1

Основні події інтеграційних процесів в ЄАВТ

Рік	Подія	Склад
1960	Засновано ЄАВТ	Австрія, Данія, Норвегія, Португалія, Швеція, Швейцарія, Великобританія (7)
1961	Фінляндія приєднується до ЄАВТ	Австрія, Данія, Норвегія, Португалія, Швеція, Швейцарія, Великобританія, Фінляндія (8)
1966	Угода про вільну торгівлю промисловою продукцією	
1970	Ісландія приєднується до ЄАВТ	Австрія, Данія, Норвегія, Португалія, Швеція, Швейцарія, Великобританія, Фінляндія, Ісландія (9)
1973	Данія та Великобританія вступають до ЄС	Австрія, Норвегія, Португалія, Швеція, Швейцарія, Фінляндія, Ісландія (7)
1986	Португалія вступає до ЄС	Австрія, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Фінляндія, Ісландія (6)

1991	Ліхтенштейн приєднується до ЄАВТ	Австрія, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Фінляндія, Ісландія, Ліхтенштейн (7)
1995	Швеція, Фінляндія та Австрія приєднуються до ЄС	Ісландія, Норвегія, Швейцарія, Ліхтенштейн (4)
2001	Оновлено Конвенцію ЄАВТ	
2012	Покращений доступ до ринку сільськогосподарської продукції	

Джерело: складено автором на основі даних [9]

Дві з цих країн станом на 2019 рік мають свою власну валюту: Ісландія – ісландську крону (ISK), Норвегія – норвезьку крону (NOK), а Ліхтенштейн та Швейцарія разом використовують швейцарський франк (CHF) [9, с. 57]. Для визначення фіксованості валютних курсів між країнами, які мають бути головною передумовою створення оптимальної валютної зони (ОВЗ), побудовано графік динаміки парних валютних курсів (рис. 1).

Графічний аналіз дозволяє зробити попередній висновок про те, що відносно фіксованим є лише курс швейцарського франка по відношенню до норвезької крони. В подальшому це підтверджується розрахунком простого середнього квадратичного відхилення та квадратичного коефіцієнту варіації, які відповідно становили $\pm 1,8$ CHF/NOK та 39% у досліджуваному періоді. Стосовно інших пар валют відмічається значне перевищення нормативного квадратичного коефіцієнту варіації у 33%, а саме для пари NOK/ISK він становить 75%, а для CHF/ISK – 90% відповідно.

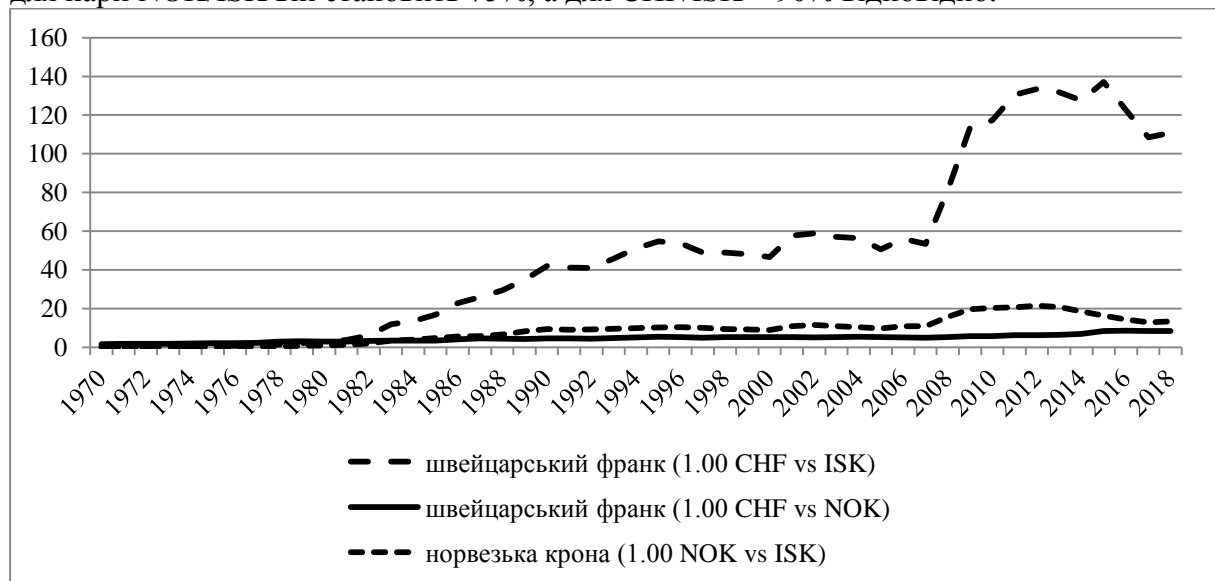

Рис. 1. Динаміка парних валютних курсів країн ЕФТА у 1970-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі аналізу джерела [14]

Аналізуючи динаміку валютних курсів країн ЕФТА по відношенню до долара США (рис. 2.), можна відмітити, що швейцарський франк, не зважаючи на періоди девальвації, має загальний тренд на укріплення протягом 1970-2018 років. Норвезька крона має досить низький квадратичний коефіцієнт варіації – 15%, що значно менше нормативного значення у 33%, загальний тренд – девальвативний. В свою чергу ісландська крона, на відміну від норвезької, зменшила значну волатильність починаючи з 1984 року. Квадратичний коефіцієнт варіації у періоді 1984-2018 рр. вже становив 40%, що є незначним перевищенням норми. Загальний тренд є також девальвативним.

Отже, загалом можна зробити висновки про те, що валюти країн ЕФТА мають середню волатильність по відношенню до долара США.

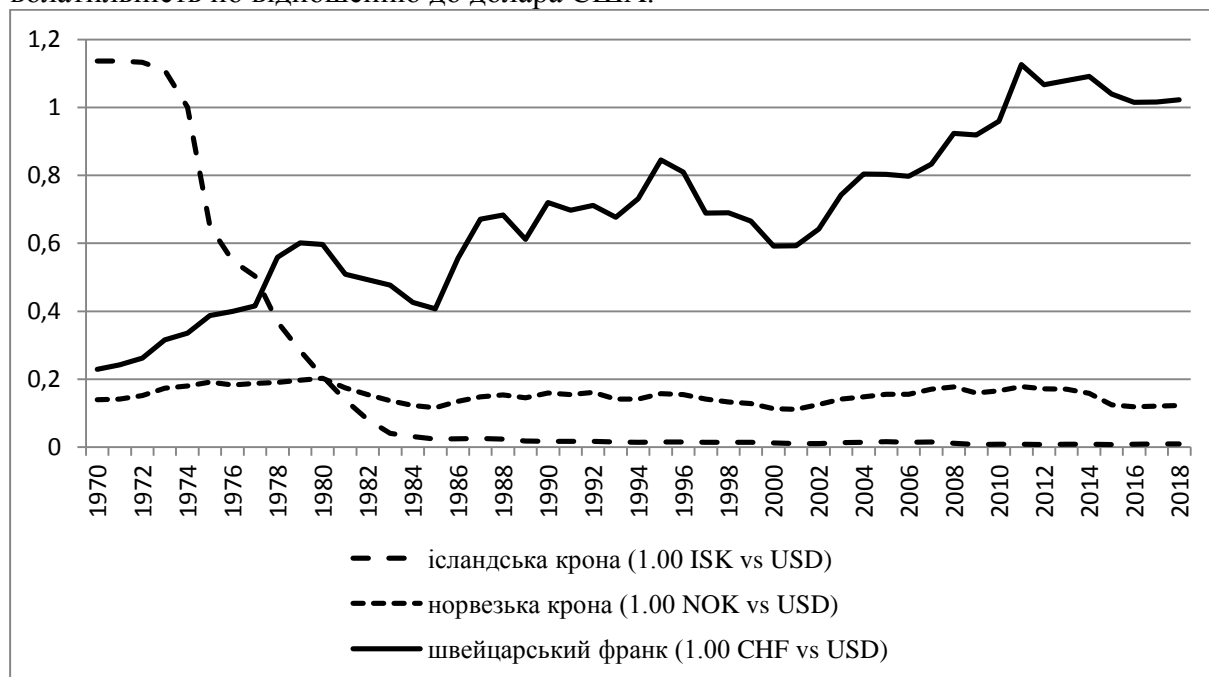

Рис. 2. Динаміка валютних курсів країн ЕФТА по відношенню до долара США у 1970-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі аналізу джерела [14]

Значно менша волатильність спостерігається по відношенню до євро: у норвезької та ісландської крони квадратичний коефіцієнт варіації у періоді 1999-2018 років становив 7% та 30% відповідно. Загальний тренд для крон – девальвативний. Натомість, швейцарський франк мав досить низький квадратичний коефіцієнт варіації (15%) у досліджуваному періоді разом із ревальвативним трендом зростання по відношенню до євро.

Таблиця 2 наочно демонструє, що швейцарський франк та норвезька крона займають достатньо високі позиції у сфері міжнародних розрахунків протягом тривалого періоду часу, хоча, останніми роками все ж таки спостерігається незначне падіння в рейтингу.

Таблиця 2

Частка та рейтинг деяких валют країн ЕФТА у щоденному обороті на світовому валютному ринку, 2001–2019 рр.

Валюта	Показник	2001	2004	2007	2010	2013	2016	2019
Швейцарський франк, CHF	Частка	6,0	6,0	6,8	6,3	5,2	4,8	5,0
	Рейтинг	5	5	5	6	6	7	7
Норвезька крона, NOK	Частка	1,5	1,4	2,1	1,3	1,4	1,7	1,8
	Рейтинг	10	10	10	13	14	14	14

Джерело: складено автором на основі аналізу джерела [4, с. 10]

Аналогічну таблицю побудовано на підставі даних комунікативної платформи SWIFT, яка щомісяця відстежує просування статусу китайського юаню в якості міжнародної валюти (табл. 3). На відміну від даних Банку міжнародних розрахунків, загальна частка досліджуваних валют складає 100%.

**Частка та рейтинг деяких валют країн ЕФТА у міжнародних розрахунках,
 2014–2019 рр.**

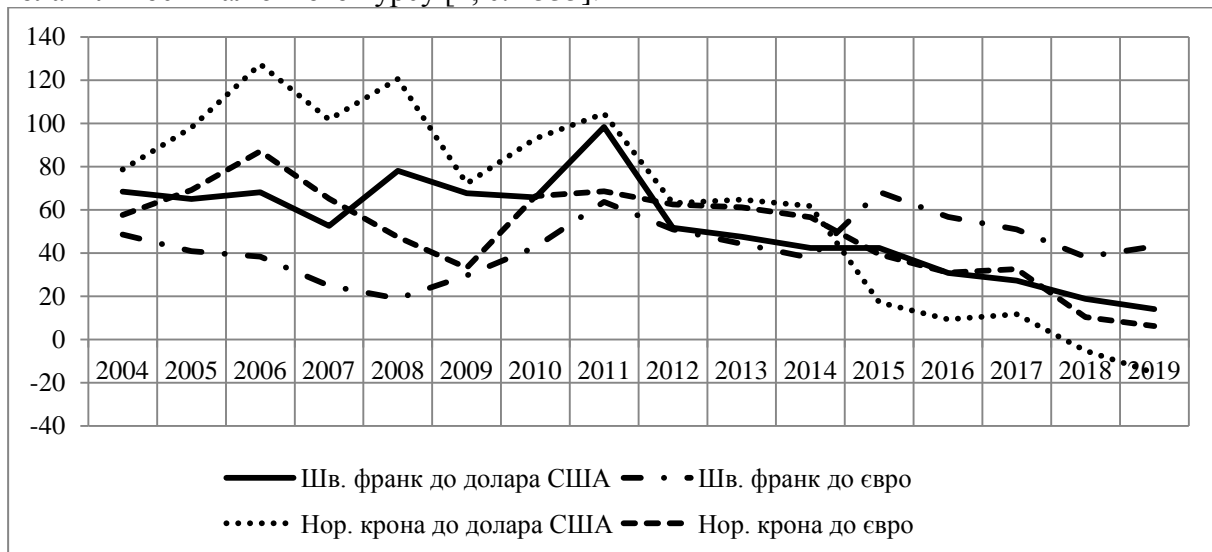
Валюта	Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Швейцарський франк, CHF	Частка	1,38	1,55	1,44	1,63	1,41	0,81
	Рейтинг	8	8	8	7	9	11
Норвезька крона, NOK	Частка	0,8	0,65	0,67	0,70	0,65	0,71
	Рейтинг	13	13	13	13	13	13

Джерело: складено автором на основі аналізу джерела [11, с. 3]

За даними SWIFT, частка швейцарського франка у міжнародних розрахунках зменшується протягом 2014-2019 років, а норвезька крона вже тривалий час посідає 13 місце в рейтингу досліджуваних валют.

За версією журналу Економіст, швейцарський франк та норвезька крона є найбільш переоціненими валютами в світі (рис. 3).

Ісландія de jure має режим вільно плаваючого валютного курсу, комерційні банки можуть вільно встановлювати обмінний курс для клієнтських транзакцій, а три банки – Arionbanki, Islandsbanki та Landsbankinn – можуть приймати участь на валютному ринку, виступаючи поряд з центральним банком маркет-мейкерами. З 2001 року було встановлено формальний рівень інфляції, який склав 2,5% щорічно, відхилення в розмірі $\pm 1,5\%$ вимагають від центрального банку Ісландії надання звіту до уряду з поясненням причин відхилення, а також заходів банку щодо його нівелювання. З 2009 року банк активно використовує інтервенції на валютному ринку для зменшення волатильності валютного курсу [1, с. 1535].

**Рис. 3. Динаміка переоцінки валютних курсів
 швейцарського франка та норвезької крони у 2004-2019 рр.**

Джерело: побудовано автором на основі аналізу джерела [13]

Світова фінансова криза 2008 р. негативно позначилась на обмінному курсі ісландської крони, девальвація на 49% у 2007-2009 роках змусила уряд замислитися щодо переходу на євро. У 2009 році, за інформацією журналу Iceland Review, розглядали три можливі варіанти розвитку подій: залишити ісландську крону, перейти на євро, але не приєднуватися до європейського Союзу, також був варіант, який передбачав повноцінне членство в останньому разом із переходом на євро [3].

Посилене втручання центрального банку Ісландії у функціонування валютного ринку через проведення валютних інтервенцій (табл. 4) супроводжувалося зміною девальвативного тренду обмінного курсу ісландської крони по відношенню до євро на ревальвативний, з 2014 по 2017 рік обмінний курс укріпився в 1,3 рази.

Таблиця 4

Показники валютного ринку Ісландії, 2007–2018 рр.

Показник / Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
$\sigma_{ER EUR/ISK, \pm}$	2,4	24,6	13,3	10,0	3,1	5,2	4,8	1,2	3,7	8,3	4,3	6,2
$V_{ER EUR/ISK}$	3%	19%	8%	6%	2%	3%	3%	1%	3%	6%	4%	5%
$R_{ER EUR/ISK}$	7,9	77,9	39,0	27,2	9,6	18,0	16,3	4,7	12,1	23,6	13,0	17,5
$V_{R er eur/isk}$	9%	61%	23%	17%	6%	11%	10%	3%	8%	18%	11%	14%
Загальний оборот, млрд. ISK	5 020	7 541	62	45	90	167	166	266	493	702	407	187
Втручання ЦБ, млрд. ISK	19	-49	-15	30	13	17	1	111	272	386	70	-3
Ступінь втручання	0,4%	-1%	-24%	66%	14%	10%	1%	42%	55%	55%	17%	-2%
EUR/ISK	87,7	127,3	172,5	162	162	161	162	155	146	134	121	128
Валютні резерви, млн. дол.	2 632	3 571	3 883	5789	8548	4192	4238	4177	5041	7226	6566	6321
Валютні резерви, міс. імпорту	2	3	6	8	<u>10</u>	5	6	5	7	<u>9</u>	7	6
Сальдо поточного рахунку, млн. дол.	-2956	-4338	-1257	-881	-770	-551	926	687	888	1593	913	764

Джерело: розраховано автором на основі аналізу джерел [8]

Відповідно до звіту міністра іноземних справ Ісландії, великий рівень заборгованості країни потребує членства в ЄС та дозволить заощадити приблизно десятки мільярдів крон казначейства за рахунок більш привабливих умов кредитування. Такий крок став би важливим етапом в історії країни, а також підвищив би її авторитет на міжнародній арені [12, с. 7]. Однак після подання заявки на членство у 2009 році уряд Ісландії парламентською резолюцією від 2014 року відкликав заявку на вступ та запропонував посилити співпрацю з європейськими державами, мотивуючи тим, що не готовий оцінити переваги до приєднання [10, с. 4].

У 2017 році міністр фінансів у своєму інтерв'ю агентству Reuters заявив, що укріплення крони заважає розвитку економіки, це відбулося, на його думку, через відміну обмежень на рух капіталу після кризи 2008 року, зростання попиту на валюту серед туристів та інвесторів. Для стримування зростання національної валюти було запропоновано підвищити ПДВ на туризм, а також прив'язку до євро [7]. Аналітики агентства Bloomberg у 2017 році вважали причиною збільшення кількості туристів через популяризацію серіалу Гри престолів, який розпочався у 2011 році [5].

Окрім інтервенцій в Ісландії використовується такий інструмент валютного регулювання як обов'язок, а саме експортери зобов'язані оформлювати свої рахунки в конвертованій валюті. Також кредити, деноміновані в іноземній валюті або кроні, не можуть бути повернені в кроні та іноземній валюті відповідно [1, с. 1537].

Швейцарію, на нашу думку, можна вважати країною, яка є яскравим прикладом ліберальної моделі валютного регулювання. Станом на 2016 рік в країні були відсутні будь-які обмеження на експорт чи імпорт національних та іноземних банкнот, відсутні будь-які строки на повернення валютного виторгу від експортних операцій [1, с. 3248].

За даними офіційного сайту країн ЕФТА, члени цього об'єднання мали найвищі ціни на товари та послуги в Європі [6]. За офіційною статистикою євростату, найдорожчою країною у 2017 році виявилася Ісландія, ціни якої на 72% перевищували середньоєвропейські, Швейцарія та Норвегія в свою чергу мали перевищення на 66% та 52% відповідно [6]. При цьому, ціни опинилися вищими навіть за США та Японію. Високорозвинутість інфраструктури, автоматизоване обладнання, реінвестування накопичених прибутків, висока продуктивність робочої сили, яка відповідно вимагає високого рівня заробітної плати, вважаються причиною високих цін, але у той же час роблять їх найрозвинутішими країнами світу. Також, до додаткових факторів було віднесено інфляцію та обмінні курси. Високі ціни можуть виявитися значними для відвідувачів країн ЕФТА, у той же час для мешканців цих країн вони компенсуються високими доходами на душу населення.

Проведений аналіз підтвердив, що з усіх країн ЕФТА лише у Ісландії існує висока зворотна експоненціальна залежність між індексом споживчих цін та валютним курсом ісландської крони по відношенню до євро (рис. 4). У разі девальвації ісландської крони по відношенню до євро спостерігається зростання внутрішніх цін. Особливо це було відмічено у період 2007-2009 років.

Побудовані аналогічні кореляційні поля для норвезької крони та швейцарського франка показали, що зміна валютного курсу цих валют по відношенню до євро за аналогічний період не впливає на рівень інфляції в цих країнах.

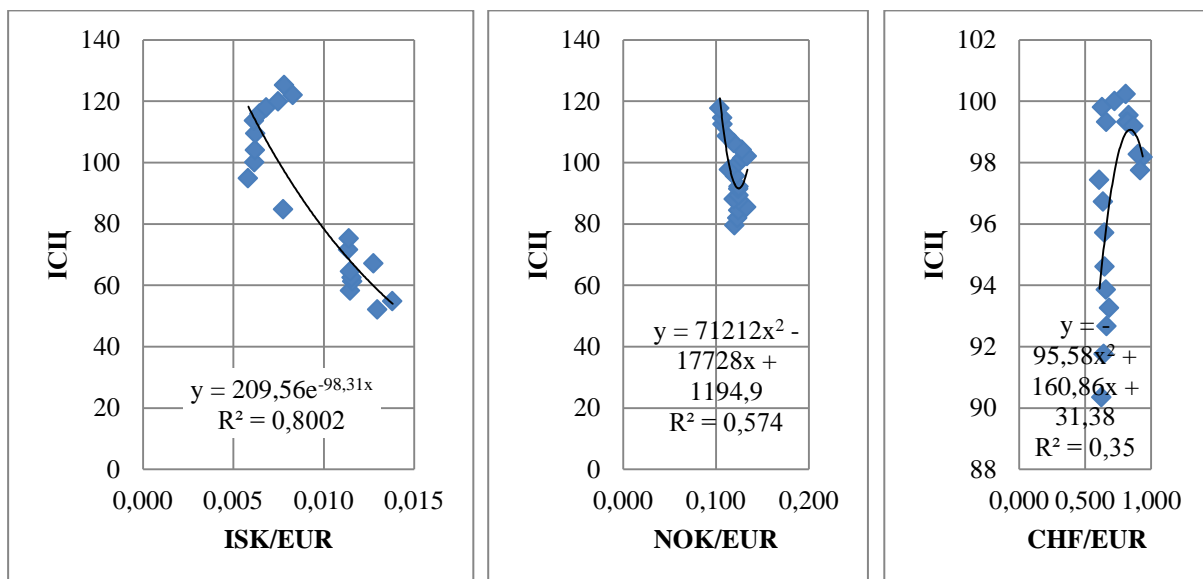

Рис. 4. Кореляція між ІСЦ та валютними курсами у 1999-2018 рр.

Джерело: розраховано автором на підставі аналізу джерела [14]

Не зважаючи на те, що теоретично всі країни регіонального об'єднання в кінцевому підсумку мають перейти на використання єдиної грошової одиниці, фактично можна побачити, що вже тривалий час в рамках Європейського союзу існують окремо Єврозона та окремі валюти. При цьому країни, які не перейшли на використання євро, не збираються здійснювати цей крок у найближчій перспективі, до того ж валюти таких країн як Швейцарія та Великобританія є вільноконвертованими за

всіма видами операцій і навіть мають важливий міжнародний статус як у ролі міжнародного платіжного засобу, так і у ролі резервних активів.

Найсильнішою з валют країн ЕФТА, безумовно, вважається швейцарський франк, який у світі використовується для збереження резервних активів. Фактично можна говорити про те, що в даному регіональному об'єднанні вже існує валютна зона. При цьому Ліхтенштейн, який утворює її разом із Швейцарією, в світі має неформальний статус податкового сховища, а отже, стимулює активне транскордонне переміщення капіталу.

Питання залишається лише в тому, яким чином вона може розвиватися надалі. На нашу думку, в майбутньому можливі два основні варіанти розвитку регіональної валютної інтеграції: перший передбачає перехід країн ЕФТА повністю на швейцарський франк, який, підвищуючи свою конкурентоспроможність, яка підтверджувалася вже не одне десятиліття, підпорядковує єврозону, а потім розширюючи кордони та сфери використання стає єдиною валютою Європи. Поведений аналіз виявив наявність відносної фіксації курсу норвезької крони до швейцарського франку, отже, вона може бути першою країною, яка перейде на використання останнього. Для Ісландії, звісно, необхідне використання інструментів для нівелювання різких коливань ісландської крони по відношенню до валют інших учасників.

Другий варіант розвитку подій залишає євро серед світових валют і передбачає приєднання країн ЕФТА до ЄС та подальший перехід усіх чотирьох країн на євро, який має стати єдиною валютою Європи. Але, на нашу думку, такий сценарій розвитку завдає шкоди економікам асоціації, адже в 2019 році облікова ставка Швейцарського ЦБ була від'ємною (-0,75%), тоді як в країнах єврозони вона дорівнювала 0% [2], що фактично свідчить про здорожчання кредитів для країн асоціації, яке, в свою чергу, може спровокувати економічний спад серед економік країн асоціації.

Проте в будь-якому разі вже досить тривалий час це регіональне об'єднання лишається на етапі зони вільної торгівлі, поглиблення валютної інтеграції можливо за умови створення митного союзу, а згодом спільного ринку. Також слід відмітити, що країни цього об'єднання географічно віддалені одна від одної, що, безумовно, створює перешкоди для більш активної взаємодії.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підводячи підсумок проведеного дослідження, слід відмітити, що валюти країн ЕФТА є одними з переоцінених валют з усіх валют світу. Валютне регулювання в кожній з цих країн має свої виклики. Швейцарський франк є однією з небагатьох валют світу, що має глобальний ревальвативний тренд, а ісландська та норвезька крони – девальвативний, отже, франк і надалі протягом багатьох років продовжує залишатися найпривабливішим сховищем накопичень інвесторів, а також утримувати статус світової резервної валюти. Ісландія та Норвегія, прагнучи утримувати режими вільного руху капіталу, стикаються з необхідністю регулювання обмінного курсу власних валют. Волатильність курсу ісландської крони суттєво впливає на рівень цін в економіці, на відміну від швейцарського франка та норвезької крони. Ісландії було необхідно майже 10 років, для того щоб перейти до ліберальної моделі валютного регулювання після кризи 2008 року. Головний ризик переходу на євро полягає в різниці відсоткових ставок, що може викликати посилення руху капіталу та валютних курсів. Існують думки щодо майбутнього розширення ЕФТА за рахунок приєднання Великобританії після завершення процедури Brexit, яка колись стояла біля витоків формування об'єднання, однак ця країна разом зі своєю валютою може скласти велику конкуренцію існуючим валютам та згодом поглинути їх. Вважаємо, що подальші дослідження можуть бути спрямовані на тестування на відповідність критеріям оптимальності утворення валютної зони серед країн ЕФТА.

Список використаної літератури

1. Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions 2016. – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2016. – 3801 p.
2. BIS statistics [Electronic resource] // Bank for International Settlements. – Mode of access: <https://www.bis.org/statistics/index.htm>
3. Could EU Application Save Billions for Iceland? [Electronic resource] // Iceland Review. – 2009. – March 27. - Mode of access : <https://www.icelandreview.com/news/could-eu-application-save-billions-iceland/>
4. Foreign Exchange Turnover in April 2019. – Basel, Switzerland: BIS Triennial Central Bank Survey, 2019. – 21 p.
5. Game of Thrones Crowns Iceland Krona as World's Best Currency [Electronic resource] // Bloomberg. – 2017. – May 3. - Mode of access : <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-05-03/world-beating-krona-weather-iceland-s-rate-cuts-on-tourism-boom>
6. GDP per capita, consumption per capita and price level indices [Electronic resource] // Eurostat Statistics. – 2018. – Mode of access : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices#Price_levels_in_Europe
7. Global Foreign Exchange Rates. Currencies Against the US Dollar, year-to-date Change [Electronic resource] // Reuters. – 2019. – Mode of access : <https://graphics.reuters.com/GLOBAL-CURRENCIES-PERFORMANCE/0100301V041/index.html>
8. Interbank market - Monthly turnover [Electronic resource] // Central Bank of Iceland. – 2019. – Mode of access : <https://www.cb.is>
9. Omarsson T. Annual Report of the European Free Trade Association 2018 / T. Omarsson. – Geneva, Switzerland : EFTA, 2019. – 90 p.
10. Proposal for a parliamentary resolution on the withdrawal of Iceland's application for accession to the European Union and on the strengthening of cooperation with the European Union and the European states. – Reykjavík, Iceland : Parliament, 2014. – 12 p.
11. RMB Tracker Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress Towards Becoming an International Currency. – Brussels, Belgium : SWIFT, 2019. – 9 p.
12. Skarphéðinsson Ö. Excerpt from a Report by the Minister for Foreign Affairs, Össur Skarphéðinsson, on foreign and international affairs / Ö. Skarphéðinsson. – Reykjavík, Iceland : Ministry for Foreign Affairs, 2009. – 11 p.
13. The Big Mac index [Electronic resource] // The Economist. – 2019. – Jul. 10. - Mode of access : <http://www.economist.com/content/big-mac-index>
14. UNCTADStat Data Center [Electronic resource] // UNCTADStat. – Mode of access : <http://unctadstat.unctad.org/EN/>
15. World Trade Organization [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.wto.org>

Стаття надійшла до редакції: 10.09.2019.

A. Vasylenko

PROSPECTS FOR EFTA COUNTRIES CURRENCY INTEGRATION

This paper examines the stages of development of integration processes in the European Free Trade Association in the monetary and financial sphere. The peculiarities of the

implementation of currency regulation in each country of association under consideration have been studied.

It was noted that the currencies of the EFTA countries are one of the overvalued currencies among all currencies in the world, and currency regulation in each of these countries has its own challenges.

It has been confirmed that the Swiss franc is one of the few currencies in the world, that have a global revaluation trend, and the Icelandic and Norwegian crowns are devaluative, which means that the franc continues to be the most attractive store of investors' savings as well as continues to hold the status of the world reserve currency for many years.

The reasons for which this association has been remained in the Free Trade Area stage for a long time have been identified. Iceland and Norway, seeking to maintain free movement regimes, are faced with the need to regulate their own exchange rates. The volatility of the Icelandic crown has a significant impact on the price level in national economy, unlike the Swiss franc and the Norwegian crown. It took Iceland almost 10 years to move to a liberal model of currency regulation after the 2008 global crisis.

Further possible scenarios for the development of this regional association in the global economic space have been outlined, taking into account the globalization factor. The transfer of all EFTA member states to the use of the Swiss franc was proposed. It is noted that the main risk of the changeover to the euro, in our opinion, lies in the difference in interest rates, which can cause an increase in movements of capital and exchange rates. The possibility of a future expansion of the EFTA by joining the UK after the Brexit process, which once stood at the origins of the association, was considered. It has been suggested that this country, together with its currency, can compete with existing currencies and subsequently absorb them.

Keywords: *currency regulation, regional integration, optimum currency area, European Free Trade Association.*

УДК 338.486

А. В. Балабаниць

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

В роботі обгрунтовано рівневий підхід до управління конкурентоспроможністю туристичної індустрії на міжнародному ринку туристичних послуг, який відбиває багатоцільовий характер і багатовекторність синергійного управлінського впливу на чотирьох рівнях: державний рівень, регіональний рівень, рівень підприємства, рівень продукту. Визначено цільові настанови управлінського впливу та обгрунтовано методичний інструментарій для кожного з управлінських рівнів.

Ключові слова: *міжнародний ринок туристичних послуг, конкурентоспроможність туристичної індустрії, конкурентоспроможність туристичного підприємства, конкурентоспроможність туристичного продукту, рівневий підхід до управління конкурентоспроможністю.*

DOI 10.34079/2226-2822-2019-9-18-32-42